

İldönümü (4-11 Eylül 1919) Truvalılar mı Türk, Türkler mi Truvalı? İz KAYIT OL ÜYE GİRİŞİ TARİH: 14.10.2019

ANA SAYFA > TARİHİN İÇİNDEN > GENEL TARİH > BALKANLAR > KAFKASYA > GÖÇLER > BASINDAN > YAZARLAR

Cumhuriyet Tarihi > Kurtuluş Savaşı > İzmir'in İşgali ve Yenişehir Çevresindeki Protestolar

 İzmir'in İşgali ve Yenişehir Çevresindeki Protestolar

mesutbicer16@gmail.com Facebook Twitter Google+

Tüm Yazıları **Mesut BİÇER**

09 Eylül 2019 Pazartesi

Yüz yıllık hasret... Mübadele – Mübadiller

1 2 3 4 5 6 7 8 9

MESUT BİÇER : İzmir'in İşgali ve Yenişehir Çevresindeki Protestolar

Uzun yıllar boyu üç kıta da hüküm süren Osmanlı Devleti 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyıl başlarında toprak kaybetmeye başlayınca; Avrupa Devletleri nazarında "Hasta Adam" olarak adlandırılmaya başlanmıştı.

XX.yüzyılın başlarında Avrupa'da baş gösteren buhranlar, sömürge arayışları, ekonomik rekabetler, silahlanma yarışları ülkeleri adım adım bir cihan harbine doğru götürmekteydi. 1914'de çıkan harbe kısa zaman içerisinde Osmanlı Devleti de dâhil olmuş. İtilaf Devletleri olarak adlandırdığımız İngiltere, Rusya ve Fransa'ya savaş başladıktan sonra dâhil olan İtalya ve Yunanistan'a karşı savaştığımız Cihan harbinde İttifak devletleri olarak adlandırdığımız Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'ın yanında savaşa giren Osmanlı devleti savaştan yenik olarak ayrıldı.

Cihan harbinde sonlara yaklaşıldığında Osmanlı Devleti'nin müttefikleri olan Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan savaşı daha fazla sürdüremeyecekleri kanısına kapılmışlardı. Önce Bulgaristan savaştan çekildiğini açıkladı. Bulgaristan'ı Almanya ve Avusturya-Macaristan takip etti. İstanbul Hükümeti İttihat ve Terakki Fırkası yönetimi yenilgiyi kabul etmiş olarak mütareke talebinde istemekteydiler.

30 Ekim 1918 günü imzalanan Mondros Mütarekesi hemen ertesi günü yürürlüğe alındı. 25 maddeden oluşan mütarekenin 7. maddesi ile bir tehdit karşısında stratejik noktaları işgal etme hakkının verilmesiyle tarihteki diğer antlaşmalara bakıldığında olağan bir durum değildi. Bu durum Osmanlı devletinin daha barış antlaşması bile beklenilmeden anlaşma devletlerince parçalanıp paylaşılacağına göstergesi olmuştu.

Nitekim Osmanlı Devletinin sahip olduğu topraklar savaş ganimeti olarak paylaşılmaya başlanmıştı. Mütarekenin henüz mürekkebi dahi kurumadan 13 Kasım 1918 günü İstanbul'a giren İtilaf devletleri denetimi ellerine geçirmeye başlamışlardı bile. Kısa zaman

içerisinde ülkenin demiryolu, liman gibi kritik noktaları işgal kuvvetlerinin denetimi altına girdi.

Yunanistan da savaşa girmesinin amacı olan ve savaşın kazanılmasından dolayı savaş ganimetini alma peşine düşmüştü. Yunanlıların gözü İzmir ve çevresindeydi. 1917 yılında yapılan gizli bir anlaşma ile İzmir ve çevresi İtalyanlara bırakılmıştı. Fakat geçen süreç içerisinde İngiliz ve Fransızlar bu anlaşmayı geçersiz saymışlardı.^[1] Anadolu'da güçlenecek ve böylelikle Doğu Akdeniz'de söz sahibi olabilecek bir İtalya; İngiltere ve Fransa'nın yayılcı politikaları için tehdit oluşturabilirdi. Oysaki bu tehdit geçmişten bu yana bölge için fantastik umutlar besleyen Yunanistan ile bertaraf edilebilirdi.

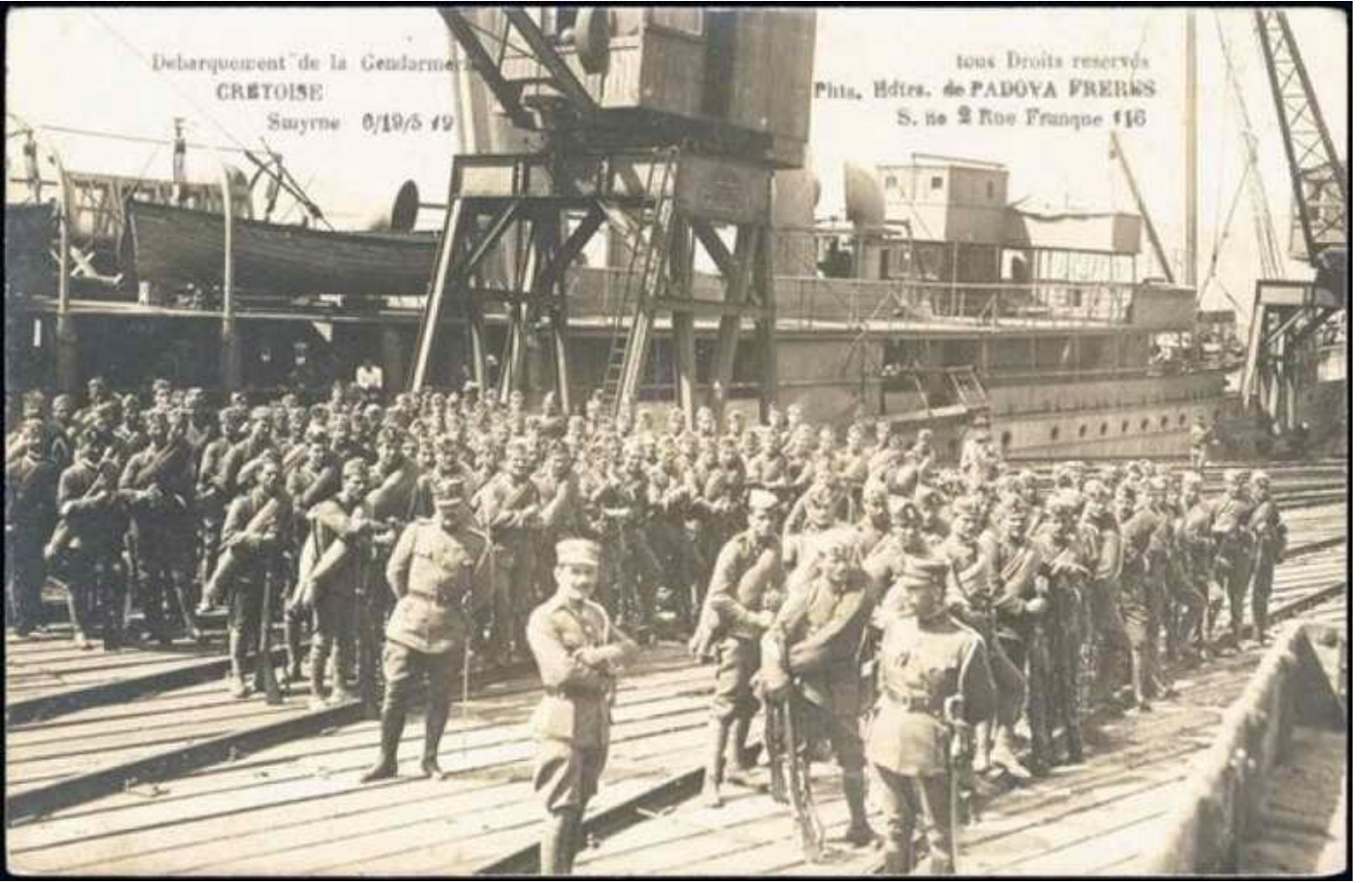

İzmir'in işgaline tanıklık etmiş olan İtalyan asıllı ressam Vittorio'nun işgali anlatan tablosu

Ocak 1919 tarihinde gerçekleşen Paris Barış Konferansında Ermeni ve Rumlardan buldukları bölgelerde çoğunluklarını ispatlamaları gerekliliği kabul edilince Yunan Devletinin İzmir işgalinin önü tamamen açılmıştı. Yalan ve gerçek dışı beyanlar ile İzmir'de ki Rum nüfusu abartılmış İzmir'in Yunan ordusu tarafından işgaline usulsüz kılıflar bulunmuştu.

13 Mayıs 1919 tarihinde Midilli'ye kadar gelen Yunan Donanması 15 Mayıs 1919 günü sabahı İzmir şehrini işgal etmeye başladılar. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesi ve işgal sırasında çıkan olaylar felaketin büyüklüğünü tüm ulusun hissetmesine sebep oldu. İzmir'in işgali tüm Anadolu'yu derin bir hüzne boğmuştu.

Anadolu halkı yıllar boyunca cepheden cepheye koşmuş, uzun yıllar boyunca vatan aşkı uğruna cepheye kan pompalamıştı. Anadolu'da şehidi, gazisi olamayan hane yok denecek kadardı. Uzun savaş yıllarının yorgunluğu Anadolu insanının sırtında onu fakirliğe sevk ederken; cihana nam salmış, yıllar boyu uçsuz bucaksız topraklarda hüküm süren Osmanlı Devleti yerine Anadolu'da sıkışıp kalmış bir ulus kalmıştı. Halk kelimenin tam anlamı ile bitkin, gelecekte tamamen ümitsiz, yoksul ve bitap haldeydi.

İzmir'in işgali 15 Mayıs 1919

İzmir'in işgali Anadolu'nun hemen her yerine 15 Mayıs sabahı İzmir Redd-i İlhak Heyeti'nin çektiği telgraflarla duyurulmuştu;

"İşgal başladı. İzmir ve mülhakatı ayakta ve heyecandadır. İzmir son ve tarihi gününü yaşıyor. Son ümidimiz milletimizin göstereceği mukavemete bağlıdır. Mitingler yaparak, telgraflarla her yere başvurunuz. Vatan ordusuna iltihaka hazırlanınız. Vekâr ve sükûnetinizi muhafaza ederek, kimsenin incinmemesine dikkat edilmelidir..." [2]

Mütarekenin ardından özellikle İstanbul basınına uygulanan sert sansürler nedeniyle olup bitenden pek fazla haber alamayan halkın yaşananlardan haber alabilmesi özellikle gönderilen bu tür telgraflar sayesinde olmaktadır.

İşgalin haberini alan Anadolu halkı derin bir hüznü bürünmüş kasabalarda, köylerde meydanlara akın etmeye başlamıştı. Eşraftan ileri gelenler nutuklar verirken, halk yaşananları protesto ediyordu.

İzmir'de Anadolu Gazetesinin matbaasında[3] toplanan Redd-i İlhak Heyeti mensupları 16 Mayıs sabahına dek İzmir'de yaşanan olayları Anadolu'ya aktarmak için telgraf çekmeye devam etmekteydiler.[4] Anadolu'nun içlerine ulaşan her haber yürekleri dağlarken bir taraftan da milli mücadelenin meşalesini ateşlemekteydi. İzmir'in Yunanlıların kontrolüne geçmesi yorgun, bitkin ve çaresiz halkın silkelenmesine sebep olmuştu. O güne kadar yıllardır süren savaşların yorgunluğunun yanında, yokluk ve sefaletle mücadele eden, yaşanan siyasal çatışmalardan dolayı huzursuzluğu daha da artan halk duyarlılığını bir hayli yitirmişti. İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali ise halkın kendisine gelmesinde çok önemli bir rol oynamıştı.

Türk halkını yediden yetmiş yasa boğan İzmir'in işgali acı, öfke ve nefretle karşılanmış, memleket adeta matemhane yerine dönmüştü.[5] Anadolu'nun hemen her yerinden İstanbul'da bulunan Sadaret Makamı'na ve İtilâf Devletleri temsilciliklerine protesto telgrafları yağıyor, birçok nokta da mitingler düzenleniyordu.

İşgale karşı yurttan yapılan mitinglerden

Yaşanan teessür ve bu teessürden kaynaklanan protestolar bölgemizde de işgalin hemen ertesi günü kendisini göstermeye başladı.

16 Mayıs günü o gün için Ertuğrul Sancağının bir kazası olan Yenişehir'den Sadaret Makamı'na ve işgalci devletlerin temsilciliklerine çekilen ve "Umum Ahali Namına Elli imza" olarak gönderilen bir telgrafta şu ifadeler yer alıyordu:

" Yunan kuvvetinin İzmir'imize gelmesi bütün Müslümanları kalbinden vuran bir kara haberdur. Biz adalete, hak ve adaleti vaad eden büyük devletlere güvenerek, insan ve millet olduğumuzu bilerek akıbeti gözlüyor idik. İzmir vilayetinin çoğu Müslüman ve Türk'tür. Bizler de ücra bir kösedan, et tırnaktan ayrılmaz diye feryad edecek kadar kendimizi İzmir'le alâkadar görüyoruz. Metin ve sabırlı milletlere karşı merhametkâr olan büyük devletlerin siz temsilcilerine müracaat ediyor, hak ve adaleti sabır ve sükûnetle gözlüyoruz. Büyük çoğunluğu Türk olan İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali, bütün Türkleri haksızca boğazlamak demektir. Yürekten kopan bu protestomuzun büyük ve adaletli hükümetlerin insaf nazarı ve merhametlerine arz edilmesini rica eyleriz" [6]

Aynı gün komşu kasaba İnegöl'den de işgali protesto amacıyla Belediye Azası Mustafa ve Belediye Reisi Osman imzası ile de Amerika, İngiliz, İtalya ve Fransız siyasi temsilciliklerine bir telgraf gönderilir;

"Amerika, İtalya, İngiliz, Fransız Siyasi Temsilcilerine:

İzmir'in Yunan askeri tarafından işgali, İnegöl halkını heyecanlandırmış ve bunu protesto etmek üzere büyük bir miting akd olunmuştur. İtilaf Devletlerinin adalet ve hakkaniyete emin olan halk böyle kabul edilmesi mümkün olmayan bir kararın düzeltilmesini İtilaf Devletleri mümessillerinin insaniyetinden bekliyoruz. Çoğunluk nüfusunun hukukunun teslim edileceği ve korunacağı kanaatindeyiz."

Belediye Azası Mustafa, İnegöl Belediye Reisi Osman [7]

İşgalden üç gün sonra 18 Mayıs günü Bursa'da büyük bir miting tertiplendi. [8] Tophane'de gerçekleştirilen mitingde siyah bayraklar ile İzmir işgali protesto edildi. Bursa mitingi ile aynı gün İnegöl'de beş bin kişinin katıldığı bir miting yapıldı. [9]

YENİŞEHİR'DE DE MİTING İLE PROTESTOLAR YAPILDI

Bursa ve İnegöl'de tertiplenen mitinglerden bir gün sonra Yenişehir'de de toplanan halkın bir miting düzenlediğini Yenişehir'den Sadaret Makamı'na gönderilen 19 Mayıs tarihli telgraftan anlamaktayız. Yenişehir'de yapılan protesto mitinginin ardından Belediye Reisi Mehmet Tefik, Yenişehir Kazası Müftüsü Hüsnü; ulemâdan Abdullah, Ahmet, İbrahim, Mehmet, Faik, Mustafa Şevki, Hamdi; eşraftan Tefik, Mustafa, Ethem Paşa, Ahmet Müstak, Hamdi, Mehmet, Hacı Mustafa, Saffet imzalı telgrafta otuzüç bin İslam nüfusuna sahip Yenişehir halkının protestosu dile getirilir.

“Sevgili İzmir’e ve İslâm diyarına karşı hükümet ve bir nazar-ı hırs-ı sedîd-i bulunan (şiddetli öfke duyulan) Yunan işgalinin ref’i (kaldırılması), Hükümet-i Mutlakaya istinaden muhafaza-i himayekârîlerine alınması istirhamına dair vakar, haysiyet ve sükûneti muhafaza etmek suretiyle Yenişehir kaza ve kura ve kasabada müctemî (toplanmış olan) ulema, eşraf ve mu’teberan (ileri gelenler) ve eimme (imamlar) ve huteba (hatipler) ve umum ahali tarafından gösterilen galeyana ve heyecanda tezahürat-ı fevkâlade neticesinde otuz üç bin İslâm nüfus namına heyecan âmiz (heyecan verici) telgrafla bugün de Düvel-i Mu’telifa ve Mu’azzama Mümessil-i Siyasîlerine protestonâmeler kesîde kılındığından (çekildiğinden), haysiyet-i milliyemizi muhafaza ve teskin edecek tesebbüsât ve muvaffakiyât-ı celîle-i fehîmâneleri temenniyâtıyla is’ar-ı bahîresine şiddetle muntazırız, ferman.”[\[10\]](#)

Yapılan bu mitingler ve çekilen protesto telgrafları aslında Anadolu’da Milli Mücadele’nin ruhunun oluşmasında temel nokta teşkil etmişti. Anadolu’da bir çok halk o günlerde her şeyin bittiğini barışın sadece işgal ile gelebileceğini hissederken halk neye ve kime inanacağını şaşırılmış durumda idi. İzmir’in işgali sonucunda özellikle Ermeni ve Rum tehlikesine karşı Anadolu’da direniş fikri uyanmış, ülkenin batısında ve başkent İstanbul’da kamuoyunun harekete geçmesi kolaylaşmıştı.[\[11\]](#) Ülkenin her köşesinde protestolar yapılırken İstanbul basını da sansür kalkanını İzmir haberleri ile aşmaya başlamıştı. Hemen her gazete İzmir’de yaşayan Müslüman, Rum ve Ermeni nüfuslarını manşetlerine taşıyarak İzmir’in işgalinin uluslar arası hukuka uymadığını beyan etmekteydi.

İşgalin ertesi günü 16 Mayıs’ta İstanbul Hükümeti tarafından görevlendirilerek Samsuna hareket eden Mustafa Kemal Paşa 19 Mayıs günü Samsun’a varmasının ardından Milli Mücadele’yi başlatmış oldu.

- **Mesut BİÇER**

DİPNOTLAR

[\[1\]](#) İzmir’in İşgalini Protesto Amacıyla İstanbul’da Düzenlenen Mitinglerin Türk Romanındaki Yankıları, Gökay DURMUŞ, Südat Dergi, Bahar 2017 Sayısı, s. 163

[\[2\]](#) Türk İstiklâl Harbi (Batı Cephesi 15 Mayıs – 4 Eylül 1919), Cilt: 2, Kısım: 1, Genel Kurmay Harp Dairesi Resmi Yayını, Ankara, S. 63

[\[3\]](#) Milli Mücadele, Ulusal Kurtuluş Savaşı, Sebahattin SELEK, Örgün Yayınlar, 1. Cilt, s.154, 155

[\[4\]](#) Kurtuluş Savaşı Günlüğü, Zeki SARIHAN, I. Cilt, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1993, s.243

[\[5\]](#) Milli Mücadele’de Bilecik Yöresi, Zeliha KOCA, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya-2010, s.29.

[6] İşgal ve Protesto, İzmir'in İşgali İle İlgili Protesto Telgrafları 15 Mayıs 1919 – 30 Temmuz 1919, Haluk SELVİ, Değişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 161.

[7] Hadisat Gazetesi'ne Göre Milli Mücadelenin Başlangıç Devresi, İbrahim EĞİLMEZ, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mayıs 2006, s.141.

[8] Kurtuluş Savaşı'nda Bursa, Yılmaz AKKILIÇ, Akkılıç Kütüphanesi Yayınları, Bursa 2008, Birinci Kitap s. 49

[9] Bursa Defteri Dergisi, Sayı: 7, Eylül 2000, Yılmaz Akkılıç Panel Konuşması Metni, s. 19

[10] İşgal ve Protesto, İzmir'in İşgali İle İlgili Protesto Telgrafları 15 Mayıs 1919 – 30 Temmuz 1919, Haluk SELVİ, Değişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 161.

[11] Eric Jan Zürcher, Millî Mücadelede İttihatçılık, Birinci Basım, Çeviren: Nüzhet Salihoğlu, Bağlam Yayınları, İstanbul 1987, s.198

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off|twitter|facebook]

[category araştırma]

[tags TARİH, Nostalji, Arkeoloji, research, TARİH, MESUT BİÇER, İzmir, İşgal, Yenişehir, Protesto]